

מדינת ישראל משרד החינוך

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: חורף תשע"ג, 2013
מספר השאלון: 904441
לנבחנים אקסטרניים – 05
נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

ספרות עברית וכללית

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שתיים ושלושה רבעים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמישה פרקים.
פרק ראשון – שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)
פרק שני – סיפור קצר
פרק שלישי – דרמה
פרק רביעי – רומאן ונובלה
פרק חמישי – סיפור שלא נלמד
- משלושת הפרקים הראשונים יש לבחור בשני פרקים, ולענות על השאלות לפי ההוראות בכל פרק (לכל פרק – 28 נקודות).
הפרק הרביעי (רומאן ונובלה – 28 נקודות) והפרק החמישי (סיפור שלא נלמד – 16 נקודות) הם חובה. עליך לענות על השאלות שבהם לפי ההוראות בכל פרק.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) לנבחנים אינטרניים: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו.
(2) לנבחנים אקסטרניים: תכנית הלימודים המצורפת.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.
(2) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
(3) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
(4) שים לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ספרות עברית וכללית, חורף תשע"ג, מס' 904441, 05
+ נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

- 2 -

שים לב: הבחינה מתחילה בעמוד 3.

ספרות עברית וכללית, חורף תשע"ג, מס' 904441, 05
+ נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

- 3 -

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון — שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)

שים לב! אם בחרת בפרק זה, עליך לענות על שתיים מהשאלות 1-13:
על שאלה אחת משירת ימי הביניים או משירת ביאליק (שאלות 1-5),
ועל שאלה אחת משירת המאה ה-20 (שאלות 6-13).
(לכל שאלה — 14 נקודות; סה"כ — 28 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-5.

שירת ימי הביניים

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ישנה בחיק ילדות / ר' יהודה הלוי

ישנה בחיק ילדות, למתי תשכבי! / דעי כי נעורים כנערת נערו!
הלעד ימי השחרות? קומי צאי, / ראי מלאכי שיבה במוסר שחרו,
והתנערי מן הזמן, כצפרים / אשר מרסיסי לילה יתנערו.
דאי כדרור למצא דרור ממעלך / ומתולדות ימים כימים יסערו.
היי אחרי מלכך מרדפת, בסוד / נשמות אשר אל טוב יי נהרו!

בחר מן השיר בשני ציורי לשון הקשורים לתקופות בחיי האדם, פרש אותם, והסבר כיצד המשורר מעורר באמצעותם את נפשו לדבוק באלוהים.

ספרות עברית וכללית, חורף תשע"ג, מס' 05,904441
+ נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

- 4 -

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

יחידה, שחרי / ר' יהודה הלוי

יחידה, שחרי האל וספיו, / וכקטרת תני שירך באפיו!
הלא אם תרדפי הבלי ומנף, / ותאמרי כי אמת הם כל כשפיו,
ותולי אחרי לילך ויומך / ותערב לך תנומה מנשפיו –
דעי כי אין בידך מאומה, / אבל עץ ייבשו מחר ענפיו.
היי לפני אלהיך ומלכך / אשר באת לחסות תחת כנפיו:
שמו יגדל ויתקדש בפי כל / אשר נשמת אלוה חי באפיו!

בשיר זה המשורר מציג שתי דרכי חיים מנוגדות. הסבר כל אחת מן הדרכים.
באיזו דרך בחר המשורר? הסבר כיצד מבנה השיר מדגיש את דרך החיים שבחר.

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

יעירוני בשמה רעיוני / ר' יהודה הלוי

יעירוני בשמה רעיוני / וישימו חסדיך לפני –
הבינוני דבר נפש יצרתה / קשורה בי – והיא נפלאה בעיני!
ולפי ראך ויאמן בך – / כאלו מעמד היה בסני.
דרשתי בחיוני – ועבר / כבודך בי וירד בעני.
הקימוני שעפי מיצועי / לברך שם כבודך אדני.

הסבר את התהליך שחל בנפשו של המשורר, על פי השיר כולו.

- 5 - ספרות עברית וכללית, חורף תשע"ג, מס' 904441, 05
+ נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

שירת ביאליק

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

לבדי / חיים נחמן ביאליק

בית 1
כָּלֶם נָשָׂא הָרוּחַ, כָּלֶם סָחַף הָאוֹר,
שִׁירָה חֲדָשָׁה אֶת-בֶּקֶר חַיִּיהֶם הִרְגִּינָה;
וְאֲנִי, גֹּחַל רֶךְ, נִשְׁתַּכַּחְתִּי מִלֵּב
תַּחַת כַּנְּפֵי הַשְּׂכִינָה.

בית 2
בָּדָד, בָּדָד נִשְׁאַרְתִּי, וְהַשְּׂכִינָה אֶף-הִיא
כִּנְף יְמִינָה הַשְּׂבוּרָה עַל-רֹאשִׁי הָרַעֲדָה.
יָדַע לִבִּי אֶת-לִבָּהּ: חָרַד חֲרָדָה עָלַי,
עַל-בָּנָה, עַל-יְחִידָה.

בית 3
כָּבֶר נִתְגַּרְשָׁה מְכַל-הַזְּוִיּוֹת, רֵק-עוֹד
פֶּנֶת סֵתֶר שׁוֹמֵמָה וְקִטְנָה נִשְׁאַרָה –
בֵּית-הַמִּדְרָשׁ – וְתַתְּכֶם בְּצֹל, וְאֵהִי
עֲמָה יָחַד בְּצָרָה.

בית 4
וּכְשֶׁכָּלָה לְבָבִי לַחֲלוֹן, לָאוֹר,
וּכְשֶׁצִּיר-לִי הַמָּקוֹם מִתַּחַת לְכַנְפָּה –
כְּבִשָּׁה רֹאשָׁה בְּכַתְפִּי, וְדִמְעָתָה עַל-דָּף
גִּמְרָתִי נִטְפָּה.

בית 5
חָרַשׁ בְּכַתָּה עָלַי וְתַתְּרַפֵּק עָלַי,
וּכְמוֹ שָׂכָה בְּכַנְפָּה הַשְּׂבוּרָה בְּעָדִי:
"כָּלֶם נָשָׂא הָרוּחַ, כָּלֶם פָּרְחוּ לָהֶם,
וְאוֹתָר לְבָדִי, לְבָדִי..."

בית 6
וּכְעֵין סִיּוֹם שֶׁל-קִינָה עֲתִיקָה מָאֵד,
וּכְעֵין תַּפְלָה, בְּקֶשֶׁה וְחֲרָדָה כְּאֶחָת,
שְׂמָעָה אֲזִנִּי בְּבִכְיָה הַחֲרִישִׁית הִיא
וּבְדִמְעָה הִיא הָרוֹתַחַת –

על פי בתים 1-5 בשיר, הסבר את הקונפליקט של המשורר.

האם הבית האחרון בשיר מרמז על פתרון הקונפליקט? נמק והדגם את דבריך.

ספרות עברית וכללית, חורף תשע"ג, מס' 904441, 05
+ נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

- 6 -

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ואם ישאל המלאך / חיים נחמן ביאליק

בית 3 „לא, כי נשָׁרָה עַל־דָּף גִּמְרָא קְדוֹשָׁה.
גִּמְרָא הִיְתָה לְזִקְנֵי שְׁעִירַת גִּוִּילִים וּמַעֲוָכָה,
וּבְכֻרְסָה – שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת שֶׁל־זִקְנוֹ הִלְכָּן,
חוּטֵי צִיצִיּוֹת פְּסוּלוֹת שֶׁל־טְלִיתוֹ הִקְטִנָּה
וְסִמָּנִים שֶׁל־הֶרְבֵּה טְפוֹת חֶלֶב וְשִׁעוֹנָה,
וּבְגִמְרָא הַזֹּאת, בְּמַעַי אוֹתִיּוֹת מֵתוֹת
בְּדָד פִּרְפְּרָה נִשְׁמָתִי.”

– וַתַּחֲנֹק? –

בית 4 „לא, פִּרְפְּרָה וַתְּשׁוּרֶר, מִלֵּאכִי!
בְּאוֹתִיּוֹת הַמֵּתוֹת שִׁירֵי חַיִּים הִקְרוּ,
וּבְאַרְוֹן סִפְרֵי זִקְנֵי מַתִּי עוֹלָם נִדְעָעוּ.
שׁוֹנִים הָיוּ הַשִּׁירִים: עַל־עֵב קִטְנָה וּבִהִירָה,
עַל־י קֶרֶן הַזֶּהָב וְעַל־י דְּמָעָה מִזְהִירָה,
עַל־י צִיצִיּוֹת פְּסוּלוֹת וְעַל־י טְפוֹת שֶׁל־שִׁעוֹנָה –
אֵךְ שִׁיר אֶחָד לֹא יָדָעָה – שִׁיר עֲלוּמִים וְאַהֲבָה.
וַתִּכַּל לִצְאָתָהּ, וַתִּהְיֶה, וְלֹא־מִצָּאָה תִּנְחוּמִין,
וַתַּתְּעֵלֶף עַד־כְּלוֹתָהּ, וַיְהִי צֶרֶלָּה עַד־מוֹת.
פַּעַם אַחַת פָּקַדְתִּי אֶת־גִּמְרָתִי הַבְּלָה –
וְהִנֵּה פִּרְחָה מִתּוֹכָהּ נִשְׁמָתִי.”

בית 5 וַעֲדִין הִיא טָסָה וּמִשׁוּטְטֶת בְּעוֹלָם,
מִשׁוּטְטֶת וַתּוֹעֶזָה וְאֵינָה מוֹצֵאת תִּנְחוּמִין;
וּבְלִילוֹת הַצְּנוּעִים שֶׁבִּתְחִלַּת כָּל־חֹדֶשׁ,
בְּהַתְּפִלָּל הָעוֹלָם עַל־י פְּגִימַת הַלְּבָנָה,
הִיא מִתְּרַפֶּקָה בְּכִנְפָּהּ עַל־י שֶׁעַר הָאֲהָבָה,
מִתְּרַפֶּקָה, דּוֹפְקָת וּבוֹכִיָּה בְּחֶשְׁאִי,
וּמִתְּפַלֵּלָה עַל־י הָאֲהָבָה.”

בית 1 בְּנִי, נִשְׁמָתְךָ אֵיךְ? –

„שׁוּט בְּעוֹלָם, בְּקִשְׁנָה, מִלֵּאכִי!
יֵשׁ בְּעוֹלָם כָּפָר שְׁאֵנִי, מְקַף חוֹמַת יְעָרִים,
וְלִכְפֹּר רִקִּיעַ תִּכְלֶת, בְּלִי מִצָּרִים רִקִּיעַ,
וְלִרְקִיעַ הַתִּכְלֶת בִּתְיַחֲדָה בְּאִמְצָע:
עֵב יַחֲדָה, לְבָנָה וְקִטְנָה.
וּבְצִהְרֵי יוֹם קִיץ בְּדָד שִׁחַק־שָׁם יֵלֵךְ,
יֵלֵךְ עֲזוּב לְנַפְשׁוֹ, רֶךְ וַיַּחֲדִיד וַחֲוִלָם –
וְאֲנִי הוּא הַיֵּלֵךְ, מִלֵּאכִי.
פַּעַם אַחַת הִתְעַלֵּף כָּל־הָעוֹלָם וַיִּשְׁתַּק,
וְשְׁתִּי עֵינֵי הַיֵּלֵךְ הִשְׁמִימָה נִמְשָׁכוֹ,
וַיִּרְאֶנָּה, הַיַּחֲדָה, הַזֹּכָה, הַבְּרוּרָה,
וּנְפִשׁוֹ יִצָּאָה בְּרֹאוֹתוֹ, כְּצֹאת יוֹנָה מִשׁוֹבָכָה,
אֶל הָעֵב הַנִּחְמָדָה.”

– וַתִּמְוָג? –

בית 2 „גַּם־שָׁמַשׁ יֵשׁ בְּעוֹלָם, מִלֵּאכִי!

אֶת־נִשְׁמָתִי הִצִּילָה קֶרֶן פֶּזַח רַחֲמָנִיָּה,
וְעַל־כִּנְפֵי הַזֶּהָר יָמִים רַבִּים פָּגְזָה
כְּצִפְרֶת לְבָנָה;
פַּעַם רָכְבָּהּ בְּבִקְרַעַל־גֹּב קֶרֶן הַזֶּהָב,
הַלוֹךְ הִלְכָה לְבִקְשׁ פְּגִימַת טַל בֵּין הַדְּשָׁאִים,
וַדְּמָעָה זָכָה וַתִּמָּה אֲזַי עַל־י לַחֲיֵי רַעְדָּה,
וַתִּזְדַּעַזַּע הַקֶּרֶן וַנִּשְׁמָתִי צָנְחָה –
וַתִּשְׁתַּקַּע בְּדִמְעָה.”

– וַתִּיבֹשׁ? –

בשיר זה בולט היעדרן של דמויות אנושיות בעולמו של המשורר.

תאר את התמודדותו של המשורר עם בדידותו בשתי סיטואציות בשיר. בתשובתך כתוב

על אחת מתחנות חייו בבתים 1-4 ועל הבית האחרון בשיר.

הסבר את ההבדל בהתמודדותו בשני בתים אלה.

ספרות עברית וכללית, חורף תשע"ג, מס' 904441, 05
+ נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

- 7 -

ענה על אחת מהשאלות 6-13.

שירת המאה ה-20

שירי יהודה עמיחי

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לא כפרוש / יהודה עמיחי

לא כפרוש,
לא בכת אחת, לא כלי,
אלא כדשא, באלפי יציאות זהירות-ירקות,
להיות מסתר בהרבה ילדים במשחק
ואחר מחפש.

ולא כגבר היחיד,
כבן-קיש, שמצאוהו רבים
ועשו אותו למלך.
אלא כגשם בהרבה מקומות
מעננים רבים, להתחלחל, להיות שתי
פיות רבים, להיות נשום
כאזיר בשנה ומפזר כפריחה באביב.

לא הצלצול החד, המעורר
בשער הרופא התורן,
אלא בדפיקות, בהרבה אשנבים
בכניסות צדדיות, בהרבה דפיקות לב.

ואחר-כך היציאה השקטה, כעשן
כלי תרועה, שר מתפטר,
ילדים עיפים ממשחק,
אבן בגלגולים האחרונים

לאחר המורד התלול, במקום שמתחיל
מישור הותור הגדול, אשר ממנו,
בתפלות המתקבלות,
עולה אבק בהרבה רבוא גרגירים.

בחר בשלושה ציורי לשון (מטפורות, דימויים) מבתי השיר השונים. תאר אותם, והסבר כיצד הם
תורמים להבנת המשמעות של השיר.
/המשך בעמוד 8/

- 8 -
ספרות עברית וכללית, חורף תשע"ג, מס' 05,904441
+ נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

7. קרא את השיר שלפניך, שיר 10 מתוך מחזור השירים "טיול ישראלי", וענה על השאלה שאחריו.

אני זוכר שאלה בספר לימוד החשבון / יהודה עמיחי

אני זוכר שאלה בספר לימוד החשבון,
על רכבת שיוצאת ממקום אחד ורכבת אחרת
שיוצאת ממקום אחר. מתי יפגשו?
ואף אחד לא שאל מה יקרה כאשר יפגשו,
אם יעצרו או יעברו אחת על פני השנייה ואולי יתנגשו.
ולא היתה שאלה על איש שיוצא ממקום אחד
ואשה שיוצאת ממקום אחר. מתי יפגשו
והאם בכלל יפגשו ולכמה זמן יפגשו?
ובדבר ספר לימוד החשבון. עכשו הגעתי
אל העמודים האחרונים שבהם רשימת הפתרונות.
ואז היה אסור להסתכל בהם ולהשתמש בהם.
עכשו מתר. עכשו אני בודק
במה צדקתי ובמה טעיתי
ויורע מה עשיתי נכון ומה לא עשיתי. אמן.

מהו ההבדל, על פי השיר, בין השאלות והפתרונות בספר לימוד החשבון ובין השאלות והפתרונות
הקשורים לחיי האדם? הסבר והדגם את דבריך.

ספרות עברית וכללית, חורף תשע"ג, מס' 904441, 05
+ נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

- 9 -

8. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

תִּירִים / יהודה עמיחי

בְּקוֹרֵי אֲבֵלִים הֵם עוֹרְכִים אֶצְלָנוּ,
יוֹשְׁבִים בְּיָד וָשֵׁם, מְרַצִּינִים לִיד הַכֶּתֶל הַמַּעֲרָבִי
וְצוֹחֲקִים מֵאַחֲוֵי וִילּוֹנוֹת כְּבָדִים בְּחֻדְרֵי מְלוֹן,

מִצְטַלְמִים עִם מֵתִים חֲשׂוֹבִים בְּקֶבֶר רָחֵל
וּבְקֶבֶר הָרָצֵל וּבְגִבְעַת הַתַּחֲמִשָּׁת, בּוֹכִים עַל יָפִי גְבוּרַת נְעָרֵינוּ
וְחוֹשְׁקִים בְּקִשְׁיוֹת נַעֲרוֹתֵינוּ
וְתוֹלִים אֶת תַּחְתּוֹנֵיהֶם
לִיבוֹשׁ מְהִיר
בְּאַמְבֻטִּיָּה כְחֻלָּה וְצוֹנְנָת.

פַּעַם יִשְׁכַּתִּי עַל מַדְרָגוֹת לִיד שַׁעַר בְּמַצוֹרֶת דָּוִד, אֶת שְׁנֵי
הַסֵּלִים הַכְּבָדִים שֶׁמֵּתִי לִידִי. עֲמָדָה שֶׁם קְבוּצַת תִּירִים
סָבִיב הַמְדְרִיךְ וְשִׁמְשֵׁתִי לָהֶם נִקְדַּת צִיּוֹן. "אַתֶּם רוֹאִים
אֶת הָאִישׁ הַזֶּה עִם הַסֵּלִים? קִצַּת יְמִינָה מֵרֹאשׁוֹ נִמְצְאָת
קִשָּׁת מִן הַתְּקוּפָה הָרוֹמִית. קִצַּת יְמִינָה מֵרֹאשׁוֹ". אֲבָל
הוּא זֶה, הוּא זֶה! אֲמַרְתִּי בְּלִבִּי: הִגָּאֵלָה תָּבוֹא רַק אִם יִגִּידוּ
לָהֶם: אַתֶּם רוֹאִים שֶׁם אֶת הַקִּשָּׁת מִן הַתְּקוּפָה הָרוֹמִית?
לֹא חָשׁוֹב: אֲבָל לִידָה, קִצַּת שְׁמֹאלָה וְלִמְטָה מִמֶּנָּה, יוֹשֵׁב
אָדָם שֶׁקָּנָה פְּרוֹת וִירְקוֹת לְבֵיתוֹ.

כיצד מתואר בשיר הביקור של התיירים המגיעים למדינת ישראל? הסבר את הביקורת
המשתמעת מתיאור זה.

- 10 - ספרות עברית וכללית, חורף תשע"ג, מס' 904441, 05
+ נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

9. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

משלשה או ארבעה בחדר / יהודה עמיחי

משלשה או ארבעה בחדר
תמיד אחד עומד ליד החלון.
מכרס לראות את העול בין קוצים
ואת השרפות בגבעה.
וכיצד אנשים שיצאו שלמים
מחזרים בערב כמטבעות ערך לביתם.

משלשה או ארבעה בחדר
תמיד אחד עומד ליד החלון.
שערו האפל מעל למחשבותיו.
מאחוריו המלים.
ולפניו הקולות הנודדים בלי תרמיל,
לכבות בלי צידה, נבואות בלי מים
ואבנים גדולות שהושבו
ונשארו סגורים כמכתבים שאין
להם כתבת ואין מקבל.

הסבר את הביקורת החברתית המשתמעת מתיאור המראות הנגלים לעיניו של
ה"עומד ליד החלון", ובסס את דבריך על שניים ממראות אלה.

ספרות עברית וכללית, חורף תשע"ג, מס' 05,904441
+ נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

- 11 -

שירי נתן זך

10. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אני שומע משהו נופל / נתן זך

אני שומע משהו נופל, אמר הרוח.
שום דבר, זה רק הרוח, הרגיעה האם.

גם אתה אשם וגם הוא אשם, פסק השופט לנאשם.
אדם הוא רק אדם,
הסביר הרופא לבני המשפחה הנדהמים.

אכל מדוע, מדוע, שאל את עצמו הנער,
לא מאמין למראה עיניו.

מי שאינו גר בעמק גר בחר,
קבע המורה לידיעת הארץ
ללא קשי נכר.

אכל רק הרוח ששפט את התפוח הוא זכר
מה שהעלימה מבנה האם:

שלעולם, לעולם, לעולם לא יהיה לו מנחם.

מי הם הדוברים האנושיים בשיר, ומה מאפיין את תגובותיהם?

הסבר את תגובת הרוח לעומת תגובותיהם של הדוברים האנושיים בשיר, והדגם את דבריך.

- 12 - ספרות עברית וכללית, חורף תשע"ג, מס' 904441, 05
+ נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שימו לב לסגל הרועד / נתן זך

שימו לב לסגל הרועד,
מששו את הרוח, היטב
געו בעץ. הוא ירק ובצמרת
מוריק עוד יותר והגזע
מאכל מעט אך עודו אוכל בכל פה
את לשד האדמה שאיננה
נראית כאן לעין בעיר.
שימו לב, מששו, געו היטב. כפלים
לשאף את האור, להאיר
כל ענן. הוא עובר. והלילה
לא יאחר.

פרש את כותרת השיר, והסבר כיצד היא תורמת להבנת המשמעות של השיר כולו.

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

צפור שניה / נתן זך

ראיתי צפור רבת יפי.
הצפור ראתה אותי.
צפור רבת יפי כזאת לא אראה עוד
עד יום מותי.

עבר אותי אז רטט של שמש.
אמרתי מלים של שלום.
מלים שאמרתי אמש
לא אמר עוד היום.

מה מסמלת הציפור בבית הראשון בשיר, ומהו היחס של הדובר אליה?
הסבר את המשמעות של היעדר הציפור בבית השני בשיר.

ספרות עברית וכללית, חורף תשע"ג, מס' 904441, 05
+ נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

- 13 -

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

נגד פרדה / נתן זך

החֵיט שלי הוא נגד פרדה.
לִכּוֹ, כִּךְ אָמַר, לֹא יִסַּע עוֹד, אֵינִי
רוֹצֶה לְהַפְרֵד מִבְּתוֹ הַיְחִידָה. הוא בְּהֶחֱלֵט
נגד פרדה.

פַּעַם נִפְרַד מֵאִשְׁתּוֹ וְאוֹתָהּ
שׁוֹב לֹא רָאָה (אֲאוּשְׁוִיץ): נִפְרַד
מִשְׁלֹש אַחִיּוֹתָיו וְאֵף אוֹתָן
לֹא רָאָה (בּוֹכְנֹאֵלֶד). פַּעַם
נִפְרַד מֵאִמּוֹ (אֲבִיו מֵת בְּשִׁיכָה
טוֹבָה). עֲכָשׁוּ הוּא
נגד פרדה.

בְּבֶרְלִין הוּא הָיָה
מוֹדְעוֹ וַיִּדְרֹ שֶׁל אָבִי. הֵם בָּלוּ בַּנְּעִימִים
בְּבֶרְלִין הָהִיא. אוֹתָהּ תְּקוּפָה
חֲלָפָה, אֲרוּרָה. מַעֲתָה
לְעוֹלָם לֹא יִסַּע. הוּא
בְּהֶחֱלֵט
(אֲבִי מֵת בִּינְתִים)
נגד פרדה.

בשיר חוזרים צירופי המילים: "נגד פרדה", "לא ייסע", "לא ראה".

הסבר והדגם את תרומתם של שניים מצירופים אלה להבנת המשמעות של השיר.

- 14 - ספרות עברית וכללית, חורף תשע"ג, מס' 05,904441
+ נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

פרק שני – סיפור קצר

אם בחרת בפרק זה, עליך לענות על שתיים מהשאלות 14-16 (לכל שאלה – 14 נקודות).

סיפורים מאת עגנון

14. בחר בסיפור מאת עגנון שלמדת, והסבר אם בסיומו נחלץ הגיבור ממשבר או נקלע למצב של חוסר מוצא.
האם הסיום כבר נרמז בשלבים מוקדמים של הסיפור? הסבר והדגם את דבריך.

סיפורים מתורגמים, סיפורים עבריים מן המחצית השנייה של המאה ה־20 (לא כולל "סיפור אהבה")

מאת אהרן אפלפלד

15. בחר בסיפור קצר שלמדת ותאר את הנושא המרכזי שבו (למשל בדידות היחיד, התמודדות עם חריגות חברתית, התמודדות עם המוות).
הסבר כיצד נושא זה בא לידי ביטוי בסיפור באמצעות התנהגות הדמויות ובאמצעות היחסים ביניהן.

"סיפור אהבה" מאת אהרן אפלפלד

16. כותרת הסיפור "סיפור אהבה" מעוררת בקורא ציפיות לעלילה רומנטית.
האם ציפיות אלה מתממשות בסיפור? הסבר והדגם את דבריך על פי מערכות היחסים בסיפור.

ספרות עברית וכללית, חורף תשע"ג, מס' 05,904441
- 15 -
+ נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

פרק שלישי – דרמה

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מהשאלות 17-21 (28 נקודות).
שים לב: בשאלות 17-21 אפשר לענות רק על פי טרגדיה של
סופוקלס או טרגדיה של שקספיר.

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך"

17. עיוורון מסוגים שונים: פיזי או סמלי, ממלא תפקיד חשוב בטרגדיות "אנטיגונה" ו"אדיפוס המלך".

כיצד בא לידי ביטוי העיוורון הפיזי או הסמלי של שתיים מן הדמויות במחזה שלמדת? הסבר את תפקידו של העיוורון בהנעת העלילה של הטרגדיה ובהבנת משמעותה.

"אנטיגונה"

18. אהבה ומוות מניעים את העלילה הטרגית במחזה "אנטיגונה". הסבר קביעה זו, ובסס אותה על שלבים שונים בעלילה.

"אדיפוס המלך"

19. תאר כיצד מצטיירת דמותו של אדיפוס בתחילת הטרגדיה וכיצד היא מצטיירת בסיומה. הסבר כיצד הבדלים אלה בדמותו של אדיפוס מבטאים את המהות הטרגית של המחזה.

טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר", "מקבת", "אותלו"

20. לדמויות של נשים יש תפקיד בהנעת העלילה בטרגדיות של שקספיר. הסבר כיצד תפקיד זה בא לידי ביטוי במחזה של שקספיר שלמדת. בסס את דבריך על שתי דוגמאות משלבים שונים בטרגדיה.

21. קנאה, נקמה ותאוות שלטון הן כוחות מניעים בטרגדיות של שקספיר. בחר באחד מכוחות אלה, והסבר את השפעתו על ההתנהגות של שתיים מן הדמויות בטרגדיה שלמדת ועל התפתחות העלילה בטרגדיה זו.

ספרות עברית וכללית, חורף תשע"ג, מס' 904441, 05
+ נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

- 16 -

פרק רביעי – רומאן ונובלה

שים לב: פרק זה הוא חובה. ענה על אחת מהשאלות 22-27 (28 נקודות).

הדבר / אלבר קאמי

22. לפניך דברים שטארו אומר לרייה, המבטאים את תפיסת העולם שלו. קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם.

[...] המגפה הזאת לא מלמדת אותי כלום חוץ מדבר אחד: שחייבים להילחם בה לצדך. אני יודע בוודאות גמורה (כן, רייה, אתה רואה, אני יודע הכול על החיים) שהוא שוכן בכל אחד ואחד, הדבר, מפני ששום אדם, לא, שום אדם בעולם, אינו נקי ממנו. ואדם צריך להשגיח על עצמו בלי הרף כדי שלא ינשום, ברגע של היסח הדעת, אל תוך פרצופו של הזולת וידביק אותו במחלה.

הסבר דברים אלה של טארו. כיצד תפיסת עולם זו באה לידי ביטוי בהתנהגותו ברומאן? הדגם את דברך.

בחר מן הרומאן בדמות שתפיסת עולמה שונה מתפיסת עולמו של טארו. הצג תפיסת עולם זו, והסבר כיצד היא באה לידי ביטוי בהתנהגות של דמות זו.

23. לפניך תיאור מחלת הדבר, כפי שהוא מוצג על עטיפת הרומאן. קרא אותו, וענה על השאלה שאחריה.

[...] תחילה העניים הם שמתים בפרווריה הצפופים והמזוהמים, אבל אחר־כך משליטה המגפה את "דין הצדק" שלה בלי משוא פנים, ומכחידה עשירים כעניים, סוהרים כאסירים, זקנים כצעירים – כולם עומדים נגדה חסרי אונים, אבל יש [...] מי שעושה אותה מבחן לאהבת האל, ויש מי שעושה אותה מבחן לאהבת האדם.

הסבר והדגם דברים אלה, על פי עלילת הרומאן ועל פי שתיים מן הדמויות בו.

- 17 -

ספרות עברית וכללית, חורף תשע"ג, מס' 904441, 05
+ נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

רומאן מתורגם, נובלה מתורגמת

24. מה מאפיין את תקופת הילדות או ההתבגרות המתוארת ברומאן המתורגם או בנובלה המתורגמת שלמדת? הסבר והדגם את דבריך.
- האם מהיצירה שלמדת משתמעת ביקורת על החברה הסובבת את הילד/המתבגר? נמק את דבריך.
25. תאר שתי התרחשויות ברומאן המתורגם או בנובלה המתורגמת שלמדת, שכל אחת מהן היא נקודת מפנה בגורל הדמות המרכזית או באופן שבו היא תופסת את מציאות חייה.
- הסבר מה הופך התרחשויות אלה לנקודות מפנה.

עיר קסומה, ספר הדקדוק הפנימי, מר מאני, מקדמות, סיפור פשוט, שירה, חיי נישואים,

התגנבות יחידים, זיכרון דברים

26. מה מאפיין את תקופת הילדות או ההתבגרות המתוארת ברומאן שלמדת? הסבר והדגם את דבריך.
- האם מהרומאן שלמדת משתמעת ביקורת על החברה הסובבת את הילד/המתבגר? נמק את דבריך.
27. תאר שתי התרחשויות ברומאן שלמדת, שכל אחת מהן היא נקודת מפנה בגורל הדמות המרכזית או באופן שבו היא תופסת את מציאות חייה. הסבר מה הופך התרחשויות אלה לנקודות מפנה.

ספרות עברית וכללית, חורף תשע"ג, מס' 904441, 05
+ נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

- 18 -

פרק חמישי – סיפור שלא נלמד

פרק זה הוא חובה. ענה על שאלה 28 (16 נקודות).

28. לפניך הסיפור "אורנה סורגת פונצ'ו בשלושה צבעים, מחכה לטלפון", מאת רונית מטלון. רונית מטלון – סופרת ישראלית, ילידת 1959. בין ספריה "זרים בבית" (1992), "זה עם הפנים אלינו" (1995), "קול צעדינו" (2008).

קרא את הסיפור, וענה על סעיפי השאלה שאחריו.

אורנה סורגת פונצ'ו⁽¹⁾ בשלושה צבעים, מחכה לטלפון / רונית מטלון

ממרחק השנים, מעומקן הלא נתפס, מחכה לי דיוקנה של אורנה, חקוק על גבי מטבע בתחתית איזה אגם, נחוש כל כך וצלול מבעד לצלילותם של המים. היינו בנות שש-עשרה, ולרגע אחד איתן בתזזית של החיים היו השש-עשרה שלה והשש-עשרה שלי תואמים, מכסים אחד על השני. בערבים, במקום להתכונן לבחינה בכימיה, ישבנו בחדרה של אורנה וסרגנו לאורה של מנורת קריאה חלשה שהטילה צללים אלכסוניים על הסריגה שלנו. אורנה סרגה פונצ'ו בשלושה צבעים ואני צמצמתי את עצמי לצעיף בשישה צבעים, כי רק המעבר מצבע לצבע והציפייה למעבר מצבע לצבע החזיקו אותי במלאכת הסריגה.

אורנה ישבה בשיכול רגליים על ספת הנוער ואני על המחצלת הדרוזית למרגלותיה. האדום, החום והכתום של הפונצ'ו בערו על ירכיה הארוכות במדורה גדולה. מתוך הרחש הדשן הזה של הצמר והצבעים, בקע בבת אחת פלג גופה העליון הארוך, כשמעליו ניצב צווארה, שלא רכן אף פעם לעבר הסריגה והחזיק את ראשה, המכוסה בתלתלים עבים ונחושתניים, כמו כד מפואר על גבי עמוד. פניה הרחבות והבהירות עם המצח הקמור לא זעו, היו שקטות ונטושות. לרגעים, כשהתכנסו פניה עוד יותר אל תוך הדממה והעמיקו אל תוכה, נדמה היה כאילו כוסו ביריעת ניילון נצמדת, מבהיקה. החיוך הדק, המיוסר והאירוני שנח על שפתיה, התרחש בלעדי הפנים האלה, עצמאי לגמרי, חושף גזרה צרה של שיניה הלבנות והחזקות.

(1) פונצ'ו – פריט לבוש. יריעה גדולה כמו שמיכה שבמרכזה פתח להכנסת הראש.

- 19 -

ספרות עברית וכללית, חורף תשע"ג, מס' 05,904441
+ נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

סרגנו במסירות ובשתיקה מוחלטת, מחשש לאבד עיניים⁽²⁾, והפסקנו רק כשנשמע צלצול הטלפון, מהפרוזדור. אורנה חדלה לסרוג לרגע ואני בעקבותיה, בעקבות פניה הדמומות והרחבות שלא שינו את צבען אבל אני אמרתי בלבי שכן, ששינו את צבען, הכחילו מעט, כמו אצבעותיה שהלכו ונעשו דקיקות כמסרגות שהחזיקו ביניהן, בזמן שחיכתה, בזמן שהקשיבה באותה דריכות מעונה ורכה. טוב, זה לא היה הוא.

(2) לאבד עיניים – בפעולת הסריגה "עין" פירושה חוט כרוך על מסרגה.

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. הסבר כיצד תיאור דמותה של אורנה ממחיש את הציפייה בסיפור. הדגם את דבריך.

(11 נקודות)

ב. הסיפור מסתיים במשפט: "טוב, זה לא היה הוא".

הסבר כיצד מאיר משפט הסיום את הסיטואציה המתוארת בסיפור. נמק את דבריך.

(5 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך